

A FELTALÁLÓ

Túlélések

TÓTH PÉTER PÁL

A FELTALÁLÓ KÁLVÁRIÁJÁT FELIDÉZŐ CSEPPEN AZ ÉLET SOROZAT TÖBB TERET ENGEDETT A NÉZŐNEK, MINT AZ ÜZENETEKKEK TÚTELÍTETT MOZIVÁLTOZAT.

A Dr. Béres József biokémikus által kikísérletezett cseppek története a hazai szocializmus egyik legemblematisabb „sztórija” volt, amennyiben az orvosi, egészségügyi vonatkozásokon túlmutató módon a Rendszer, a lényegi, durva embertelenségét már magabiztosan palástolni képes, az ideológiai alapú elnyomás helyett már a különalkuk bonyolult rendszerét építgető, virágzó kádárizmus valódi arcát tükrözte vissza. Egy agrárszakember illegálisan kreált, ám nagy százalékban hatásosnak bizonyult rákgyógyszerét talán szerencsésebb sorsú országokban sem lett volna könnyű elfogadtatni az orvostársadalommal, Magyarországon azonban politikai gellert is kapott az ügy. A találmányt mereven elutasító, a feltalálót nyilvánosan megálázó és meghurcoló hatalom a szerért a kutató vidéki háza előtt türelmesen sorban álló, olykor százas nagyságrendű tömegben okkal látta meg a dolgok állásával szembeni elégedetlenség-

get, a gondoskodónak magát szívesen láttató hatalommal szembeni nyílt bizalmatlanságot: valóságos demonstrációnak hatott ez a csodában (nem is hiába) reménykedő emberáradat.

A kutató életéről tévésorozatot, majd abból mozifilmet készítő alkotók sem gondolták ezt másképp. Akire itt a korrupt és szervilis, korlátolt, ám ravasz, minden aljasságra kész pártvezetés lecsap, az egy elkötelezett, törekvéseiben el sosem bizonytalanodó, saját egzisztenciáját, egészségét az ügyért habozás nélkül kockára tévő valóságos szent. Ami lehet, hogy nem áll távol az igazságtól – csak nem lehet róla pátosz nélkül beszélni. Főleg, ha nem is akarnak. Itt, ha valami nagy elhatározás történik, akkor könnyek gyűlnek a szembe vagy ökölbe szorul a kéz, és himnikus zene szól. (Voltaképpen szakadatlanul himnikus zene szól.)

„Politikai gellert kapott az ügy”
(Gáspár Tibor)

Béres a pusztta létével is kritizálja a legvidámabb barakk léthazugságait, de ha kell, be is olvas az elvtársaknak, szük-

ség esetén hazafiságból is kioktatván őket. Itt nincs egyetlen jelenet, egyetlen gesztus sem, amelynek ne volna valamilyen mögöttes értelme, valami dramaturgiai odarakott közlendője, valami tanulsága, aminek levonását sem bízzák a nézőre, tüstént szavakba is önti valaki, lehetőleg nagyon komolyan és nyomatékosan.

Habár az országot alkalmatlan, szűklátókörű, szolgalelkű és hatalmukkal visszaélő vezetői züllesztették egzisztenciális-erkölcsi romhalmazzá, mégis: az állampárti viszonyok ennyire egy-síkú felrajzolása egyrészt didaktikus, másrészt felszínes. Miközben a végső dramaturgiai csavarnak szánt történés, nyilván az alkotók szándéka ellenére, arról tanúskodik, hogy a Rendszer mégis működik, mert képes az önkorrakcióra: lám-lám, komoly értelmiségiek (Nagy László) közbenjárása nyomán az egyik főelvtárs (Pozsgay Imre) a másik főelvtárs (Aczél György) szemhunyása mellett egyrészt kivágja a hatalomból a galád antagonista elvtársat, majd pedig megmondja a bírónak, hogy milyen (felmentő) ítéletet hozzon az éppen börtönnel fenyegetett feltalálónak. Sőt, mindjárt, kész tervet (majd a gyógyteák közt árulják a Béres Cseppet) s a terv mellé végrehajtót (épp irodájában van a herbáriás igazgató) is mellékel. Mindezt az ítélethozatal előtti szünetben! Mi ez, ha nem hatékonyság? És a rendező, Gyöngyössy Bence éppen erre a bizarr fordulatra (bár a jó ügy érdekében, de mégis csak egy bírót utasítgat egy főelvtárs) nem reflektál, pedig itt lehetne megragadni nem csak a kádárizmus, de a Kádár kora előtt is ismert, s a rendszer maig túlélő szellemiség lényegét. Ehelyett euforikus fináléban dicsőül meg a végre elismert feltalálóval együtt maga a kerülőutak ismeretén és okos kihasználásán alapuló gondolkodás-mód. Az erkölcsi feddhetetlenség és a számító okosság.

A FELTALÁLÓ – magyar, 2020. Rendezte: Gyöngyössy Bence. Írta: Petényi Katalin, Kabay Barna, Gyöngyössy Bence, Czető Bernát László, Fonyódi Tibor. Kép: Csukás Sándor. Zene: Balázs Ádám, Csont István. Szereplők: Gáspár Tibor (Béres József), Huszárik Kata (Katóka), Für Anikó (Irén), Székely B. Miklós (Imre), Hatházi András (Hollósi), Seress Zoltán (Mátyus), Bede-Fazekas Szabolcs (Nógrádi), Lukács Sándor (Makai), Trill Zsolt (Nagy László). Gyártó: MTVA Duna Televízió. Forgalmazó: Pannonia Entertainment. 120 perc.

